

ΕΝΟΤΗΤΑ 21

Το κρητικό ζήτημα (1821-1905)

Η Ελληνική Επανάσταση στην Κρήτη

▶ Η επανάσταση του 1821 στην Κρήτη καταπνίγηκε από δυνάμεις του ηγεμόνα της Αιγύπτου Μοχάμετ Άλι, που κράτησε υπό τον έλεγχό του το νησί έως το 1840. Τότε η Κρήτη τέθηκε ξανά υπό οθωμανική διοίκηση.

Κρητικό Ζήτημα

Οι προσπάθειες των Ελλήνων της Κρήτης, των ελεύθερων Ελλήνων και του ελληνικού κράτους για ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, καθώς και η εμπλοκή της Οθωμανικής αυτοκρατορίας και των Δυνάμεων σ' αυτές ονομάστηκαν κρητικό ζήτημα.

Μονή Αρκαδίου

▶▶ Στα 1866-1869 ξέσπασε η μεγάλη κρητική επανάσταση, που, παρά τις αρχικές επιτυχίες της, καταπνίγηκε. Ιδιαίτερη στιγμή της υπήρξε η ανατίναξη μιας ομάδας επαναστατών στη μονή Αρκαδίου (κοντά στο Ρέθυμνο). Το ολοκαύτωμα της μονής Αρκαδίου (Νοέμβριος 1866) προκάλεσε συγκίνηση τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη.

Οργανικός Νόμος

Λίγο αργότερα, ο σουλτάνος παραχώρησε τον Οργανικό Νόμο (1868), ένα είδος τοπικού συντάγματος, που προέβλεπε την **1)** πρόσληψη και χριστιανών υπαλλήλων στη διοίκηση, **2)** τη συμμετοχή χριστιανών αντιπροσώπων στη Γενική Διοίκηση, **3)** την ισοτιμία τουρκικής και ελληνικής γλώσσας και **4)** μεικτά δικαστήρια (αποτελούμενα τόσο από χριστιανούς όσο και από μουσουλμάνους).

Σύμβαση Χαλέπας

▶▶ Μετά από νέα μεγάλη επανάσταση, το 1878, ο σουλτάνος παραχώρησε τη σύμβαση της Χαλέπας (προάσσιο των Χανίων). Σύμφωνα με αυτή, ο **1)** Γενικός Διοικητής θα μπορούσε να είναι και χριστιανός, ενώ στη **2)** Γενική Διοίκηση θα πλειοψηφούσαν χριστιανοί. Έτσι, θεσπίστηκε στην Κρήτη καθεστώς ημιαυτονομίας. Ωστόσο, μια νέα, αποτυχημένη επανάσταση, το

1889, έδωσε στην οθωμανική διοίκηση το πρόσχημα να καταργήσει τη σύμβαση της Χαλέπας.

Αυτόνομη Κρητική Πολιτεία

▶▶ Νέα επανάσταση στα 1896-1897 εξελίχθηκε, όπως είδαμε στην προηγούμενη ενότητα, σε ελληνοτουρκικό πόλεμο, στον οποίο η Ελλάδα ηττήθηκε. Μετά από παρέμβαση των Δυνάμεων, όμως, ο σουλτάνος αναγνώρισε τη δημιουργία της αυτόνομης Κρητικής Πολιτείας με ύπατο αρμοστή (γενικό διοικητή) τον πρίγκιπα Γεώργιο, δευτερότοκο γιο του βασιλιά της Ελλάδας Γεώργιου. Υπουργός Δικαιοσύνης της Κρητικής Πολιτείας διορίστηκε ένας νέος πολιτικός, ο Ελευθέριος Βενιζέλος.

Επανάσταση στο Θέρισο

▶▶ Η ολιγωρία, ωστόσο, του ύπατου αρμοστή στο ζήτημα της ένωσης με την Ελλάδα προκάλεσε την έκρηξη το 1905 νέας επανάστασης στο Θέρισο των Χανίων με επικεφαλής τους Ελευθέριο Βενιζέλο, Κωνσταντίνο Φούμη και Κωνσταντίνο Μάνα, οι οποίοι κήρυξαν την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Ο Γεώργιος αντικαταστάθηκε στη θέση του αρμοστή από τον Αλέξανδρο Ζαΐμη. Η άμεση, ωστόσο, ανάμειξη των Δυνάμεων, που επιθυμούσαν τη διατήρηση των ισορροπιών στην περιοχή, απέτρεψε την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Η οριστική διευθέτηση του κρητικού ζητήματος έμελλε να γίνει αργότερα.

ΠΗΓΕΣ

1. 1866: Οι Κρητικοί ζητούν από τις Δυνάμεις την ένωση με την Ελλάδα

Ικετεύομεν λοιπόν θερμώς την Υμετέραν Μεγαλειότητα και τους Μεγαλειοτάτους Μονάρχας των δύο ετέρων Μεγάλων και Προστάτιδων του Ελληνικού Έθνους Δυνάμεων να πραγματοποιήσωσι την μόνην ημών έφεσιν, την ένωσιν μετά των αδελφών ημών Ελλήνων [...]. Αν όμως τούτο είναι σήμερον αδύνατον, τουλάχιστον [...] ευδοκήσατε [...] να μας χορηγηθή οργανισμός πολιτικός, να μας δοθώσι νόμοι, να συσταθώσι τακτικά δικαστήρια· η βαρεία φορολογία μας να μετριασθή και να τακτοποιηθή [...]. Υπόμνημα μυστικό των επαναστατημένων Κρητών προς τους βασιλείς της Αγγλίας, της Γαλλίας και της Ρωσίας, 15 Μαΐου 1866.
Πηγή: Ακαδημία Αθηνών, «Η Κρητική Επανάστασις του 1866-1869», Μνημεία της Ελληνικής Ιστορίας, Αθήνα 1967-1970, τόμ. 1ος.

2. Οι θέσεις των επαναστατών του Θέρισου, 1905

Οι υπογεγραμμένοι, αποτελούντες την εν Κρήτη αντιπολίτευσιν [ενν. προς τον πρίγκιπα Γεώργιο], συνελθόντες εν Χανίοις τη 26ην Φεβρουαρίου 1905, αποσκοπούντες εις την εκπλήρωσιν του Εθνικού Προγράμματος, αποφασίζομεν:

Α) Πρώτον και κύριον μέλημα ημών έστω η επίτευξις του από αιώνος επιδιωκόμενου σκοπού, της ενώσεως της Κρήτης μετά της ελευθέρας Ελλάδος.

Β) Αδυνάτου αποβαίνοντας του σκοπού τούτου, θέλομεν επιδιώξει την πολιτικήν προσέγγισιν της πατρίδος προς την ελευθέραν Ελλάδα, μεταβαλλομένης από διεθνούς απόψεως της σημερινής καταστάσεως.

Γ) Μη εκπληρουμένου μηδέ του σκοπού τούτου θέλομεν επιδιώξει την αναθεώρησιν του ημετέρου συντάγματος κατά το πρότυπον του ελληνικού, όπως απαλλαγή ο τόπος του δεσποτισμού.

Του προγράμματος τούτου την πραγματοποίησιν θέλομεν επιδιώξει και δι' ενόπλων λαϊκών συναθροίσεων. [...]

Πηγή: Κ. Σβολόπουλος, «Η Κρητική Πολιτεία από το 1899», Ιστορία του ελληνικού έθνους, Εκδοτική Αθηνών, τόμ. ΙΔ', σ. 208-209.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Να μελετήσετε την πηγή 1 και να καταγράψετε τα αιτήματα των επαναστατημένων Κρητικών. Να σχολιάσετε το γεγονός ότι απευθύνονται στις Δυνάμεις.
2. Ποιες είναι οι κύριες θέσεις που διατυπώνονται στο υπόμνημα των επαναστατών του Θέρισου (πηγή 2); Με ποια μέσα δηλώνουν οι επαναστάτες ότι θα επιδιώξουν να πραγματοποιήσουν τους στόχους τους;

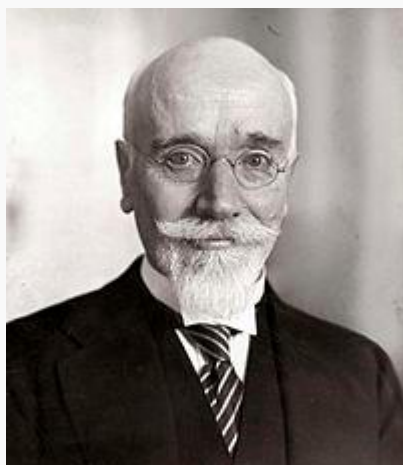
► **Να απαντήσετε σε μία από τις δύο ερωτήσεις.**

► **Ακολουθεί Βίος Ελευθερίου Βενιζέλου.**

Ελευθέριος Βενιζέλος

Από τη Βικιπαίδεια, την ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια

Ελευθέριος Βενιζέλος

[Πρωθυπουργός της Ελλάδας](#)

Περίοδος

6 Οκτωβρίου 1910 – 25 Φεβρουαρίου 1915

Πρωθυπουργός [Κυβέρνηση Ελευθερίου Βενιζέλου 1910](#)

Περίοδος

10 Αυγούστου 1915 – 24 Σεπτεμβρίου 1915

Πρωθυπουργός [Κυβέρνηση Ελευθερίου Βενιζέλου 1915](#)

Περίοδος

14 Ιουνίου 1917 – 4 Νοεμβρίου 1920

Πρωθυπουργός [Κυβέρνηση Ελευθερίου Βενιζέλου 1917](#)

Περίοδος

24 Ιανουαρίου 1924 – 19 Φεβρουαρίου 1924

Πρωθυπουργός [Κυβέρνηση Ελευθερίου Βενιζέλου 1924](#)

Περίοδος

4 Ιουλίου 1928 – 26 Μαΐου 1932

Πρωθυπουργός [Κυβέρνηση Ελευθερίου Βενιζέλου 1928 - Κυβέρνηση Ελευθερίου Βενιζέλου Ιουνίου 1929 - Κυβέρνηση Ελευθερίου Βενιζέλου Δεκεμβρίου 1929](#)

Περίοδος

5 Ιουνίου 1932 – 4 Νοεμβρίου 1932

Πρωθυπουργός [Κυβέρνηση Ελευθερίου Βενιζέλου 1932](#)

Περίοδος

8 Ιανουαρίου 1933 – 6 Μαρτίου 1933

Πρωθυπουργός [Κυβέρνηση Ελευθερίου Βενιζέλου 1933](#)

Πρωθυπουργός της Κρητικής Πολιτείας

Περίοδος

17 Απριλίου 1899 – 18 Μαρτίου 1900

Περίοδος

2 Μαΐου 1910 – 6 Οκτωβρίου 1910

Υπουργός Δικαιοσύνης και Υπουργός Εξωτερικών της Κρητικής Πολιτείας

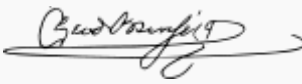
Περίοδος

1908 – 1910

Προκάτοχος [Αλέξανδρος Ζαΐμης](#) (ως Αρχιεπίτροπος)

Προσωπικά στοιχεία

Γέννηση	23 Αυγούστου 1864, Μουρνιές , Χανιά , Κρήτη , Οθωμανική Αυτοκρατορία
Θάνατος	18 Μαρτίου 1936 (71 ετών), Παρίσι , Γαλλία
Υπηκοότητα	Ελλάδα
Πολιτικό κόμμα	Κόμμα Φιλελευθέρων
Σύζυγος	Μαρία Ελευθερίου (Κατελούζου) Βενιζέλου Έλενα Βενιζέλου
Παιδιά	Κυριάκος Βενιζέλος Σοφοκλής Βενιζέλος
Σπουδές	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (1881–1886)

Επάγγελμα	Πολιτικός Δικηγόρος Δημοσιογράφος Συγγραφέας Μεταφραστής
Βραβεύσεις	Μεγαλόσταυρος της Λεγεώνας της Τιμής Τάγμα του Λευκού Αετού
Υπογραφή	
Ιστοσελίδα	National Foundation Research "Eleftherios K. Venizelos"

 [Συγγετικά πολυμέσα](#)

Ο **Ελευθέριος Κ. Βενιζέλος** ([Μουρνιές Χανίων](#), 11 / 23 Αυγούστου 1864 – [Παρίσι](#), 18 Μαρτίου 1936) ήταν Έλληνας [πολιτικός](#) που διετέλεσε πρωθυπουργός της [Κρητικής Πολιτείας](#) και επτά φορές [πρωθυπουργός](#) της [Ελλάδας](#). Ως πολιτικός διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στο [Κρητικό Ζήτημα](#) καθώς και στα πολιτικά δρώμενα της Ελλάδας από το 1910 έως τον θάνατό του το [1936](#).

Οργάνωσε το [Κίνημα του Θερίσου](#) και το 1910 ανέλαβε την πρωθυπουργία της Κρητικής Πολιτείας, την οποία εγκατέλειψε λίγους μήνες αργότερα για να αναλάβει την πρωθυπουργία στην Ελλάδα κατόπιν προσκλήσεως του [Στρατιωτικού Συνδέσμου](#). Από την έναρξη του [Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου](#), τάχθηκε υπέρ της [Αντάντ](#) διαφωνώντας ανοιχτά με την στάση ουδετερότητας του Βασιλιά. Λόγω αυτής της διαφωνίας, αν και είχε εκλεγεί πρωθυπουργός παραιτήθηκε δημιουργώντας τα γεγονότα του [Εθνικού Διχασμού](#).^[1] Επέστρεψε στην πρωθυπουργία την περίοδο 1917 - 1920 αλλά εγκατέλειψε την Ελλάδα μετά την ήττα του στις εκλογές του Νοεμβρίου του 1920. Επέστρεψε το 1924 για λίγους μήνες και το [1928](#) εξελέγη πάλι πρωθυπουργός. Τον Ιανουάριο του [1933](#) έγινε για τελευταία φορά πρωθυπουργός και τον Μάρτιο του 1935 μετά από [απόπειρα πραξικοπήματος](#) κατέφυγε στο Παρίσι, όπου και απεβίωσε. Θάφτηκε σε ύψωμα στην αρχή του [Ακρωτηρίου](#) της Κρήτης, κοντά στο μέρος όπου γεννήθηκε. Οι [Τάφοι των Βενιζέλων](#) είναι σήμερα ένα από τα αξιοθέατα των [Χανίων](#).